

Nr 33

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd till jordbruket i norra Sverige, m. m., jämte motioner.

Propositioner

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 11, punkten C 4) föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket för budgetåret 1971/72 beräkna ett förslagsanslag av 75 300 000 kr. har Kungl. Maj:t i propositionen nr 74 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 19 mars 1971 föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som förordats i propositionen i fråga om pristillägg på mjölk, kött och fläsk till jordbruket i norra Sverige,

2. godkänna i propositionen förordade former för stöd till rationalisering av jordbruket i norra Sverige,

3. godkänna vad som förordats i propositionen angående ersättningen till jordbruket för förluster till följd av prisstoppet för tiden fram till utgången av år 1970,

4. till Stöd till jordbruket i norra Sverige, m. m. för budgetåret 1971/72 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 78 500 000 kr.

I propositionen läggs fram förslag om ökat statlig stöd till jordbruket i norra Sverige på grundval av vad som har föreslagits av utredningen om stöd till jordbruket i norra Sverige.

Det särskilda mjölkpristillägg som nu utgår till jordbrukare i norra Sverige föreslås öka med ca 1,5–6 öre per kg mjölk så att det uppgår till 3–16 öre per kg. Vidare föreslås att pristillägg införs på kött av nötkreatur, får och svin. Tillägget föreslås utgå med mellan 15 öre och 1 kr. per kg kött och liksom tillägget på mjölk differentieras mellan olika områden.

Kostnaderna för pristödet beräknas för budgetåret 1971/72 uppgå till ca 66 milj. kr., vilket innebär en ökning av stödet med ca 29 milj. kr.

Vidare föreslås vissa förbättringar av stödet till rationalisering av jordbruket i norra Sverige. Stöd kommer i vissa fall att kunna lämnas även till jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter.

I enlighet med förslag av statens jordbruksnämnd föreslås att ersättning ges till jordbruket med 27 milj. kr. för förluster till följd av prisstoppet under tiden t. o. m. den 31 december 1970.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels den vid riksdagens början väckta motionen 1971:982 av herrar Berndtsson i Bokenäs och Antby (båda fp) vari hemställts att vid lantbruksnämndernas prövning för beviljande av avgångsvederlag förmögenhetsgränsen höjs till 75 000 kr.,

dels de i anledning av propositionen 1971:74 väckta motionerna

1. 1971:1313 av herrar Olsson i Sundsvall och Fällidin (båda c) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1971:74 beträffande områdesindelning och stödnivåer för mjölk, kött och fläsk beslutar i enlighet med de ändringar som för Västernorrlands län föreslagits i motionen,

2. 1971:1314 av herr Sellgren m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen uttalar att rationaliseringsstöd må utgå även till företag med specialiserad växtodling i enlighet med utredningens förslag,

3. 1971:1315 av herr Westberg i Ljusdal (fp) vari hemställts att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Järvsö i Ljusdals kommun och Iggesund i Hudiksvalls kommun måtte hänföras till område II och att Ockelbo kommun hänföres till område III,

4. 1971:1375 av herr Boo m. fl. (c, fp, m, s) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 74 angående stöd till jordbruket i norra Sverige m. m. beslutar att fastställa områdesindelning och pristillägg för Kopparbergs län enligt vad som föreslagits i motionen,

5. 1971:1376 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. (c, m, s) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen beträffande det särskilda mjölkpristillägget till jordbruket i norra Sverige

a. beslutar att tillägget skall utgå med 11 öre i stödområde II, 8 öre i stödområde III och 4 öre i stödområde IV, allt per kg 4 % mjölk, samt

b. uttalar att Järvsö och Iggesunds kommuner bör hänföras till stödområde II samt Ockelbo kommunblock till stödområde III,

6. 1971:1377 av herr Hedlund m. fl. (c) vari hemställts

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 74 måtte

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning

a) om ett system för pristöd till smågrisproduktion i norra Sverige; samt

b) om inflationsskydd för det särskilda pristödet till jordbruket i norra Sverige; samt

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att tillämpningsföreskrifterna beträffande s. k. begränsat investeringsstöd till företag med begränsade utvecklingsmöjligheter får en sådan utformning

a) att lantbruksnämnden skall överväga rationaliseringsfallen tillsammans med länsarbetsnämnden men dock ensam svara för den slutliga och avgörande bedömningen i enlighet med vad ovan anförts;

b) att jordförvärvslån och driftslån skall kunna medges även i samband med nyetablering; samt

c) att begränsat investeringsstöd skall kunna utgå även till deltidjordbruk enligt i motionen angivna förutsättningar; samt

III. uttala att lantbruksnämnderna i norra Sverige bör ha vidsträckt handlingsfrihet vid handläggningen av frågor om rationaliseringsstöd i enlighet med vad som anförts i motionen; samt

IV. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning om samordning av jordbrukspolitiken för norra Sverige med andra i sammanhanget betydelsefulla verksamheter i syfte att skapa ett samlat program för jordbrukets såväl försörjnings- och beredskapspolitiska som regional- och miljöpolitiska uppgifter; samt

V. medge inrättande av en fast tjänst för statskonsulent i norrländsk växtodling vid lantbruksförsöksanstalten Röbbäcksdalen,

7. 1971:1378 av herr Jonasson m. fl. (c, fp, m, s) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1971:74 beslutar att Munkfors, Filipstads och Storfors kommuner liksom Sunne och Arvika kommuner i sin helhet samt Svanskogs församling i Säffle kommun skall tillföras område III i vad gäller det extra mjölkpristillägget,

8. 1971:1379 av fru Jonäng m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1971:74 beträffande prisstödet för kött och fläsk

a. uttalar att norra Hälsingland hänförs till område II och södra Hälsingland och Gästrikland hänförs till område III samt

b. beslutar att pristillägg på fläsk skall utgå i område III med 10 öre per kg.,

9. 1971:1380 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av proposition 1971:74 angående stöd till jordbruket i norra Sverige m. m.

a. beslutar att de föreslagna pristilläggen på mjölk, kött och fläsk skall vara indexreglerade i enlighet med vad som gäller i fråga om jordbrukets prisavtal,

b. beslutar att mjölkpristillägget skall utgå med 20 öre/kg mjölk inom det område där fraktbidrag för fodersändningar f. n. utgår,

c. i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad i motionen anförts rörande formerna för stöd till rationalisering av jordbruk i norra Sverige,

10. 1971:1381 av herrar Ångström och Sellgren (båda fp) vari hemställts att riksdagen beslutar

a. att nuvarande fraktbidrag till fodersändningar till jordbruket i norra Sverige bibehålls oförändrat,

b. att investeringsstödet även skall kunna utgå till deltidssamarbetande jordbrukare,

c. att nedre gränsen för investeringsstödet slopas,

d. att 200 000 kr. anvisas för försöksverksamhet med ökade statsbidrag till kurskostnader för enskilda jordbrukare.

Utskottet

Inom jordbrukspolitiken har sedan lång tid tillämpats särskilda regler

beträffande regionalt stöd åt jordbruket i norra Sverige. I samband med att nu gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken år 1967 fastställdes av riksdagen, uttalades också att en betydande jordbruksproduktion även i fortsättningen av flera skäl borde upprätthållas i dessa delar av landet och att jordbruket där med hänsyn härtill även i framtiden borde få särskilt stöd.

Nuvarande stöd till jordbruket i norra Sverige utgörs till huvudsaklig del av det år 1941 införda s. k. extra mjölkpristillägget. De grunder, efter vilka nämnda tillägg utgår, ändrades senast år 1962. Produktionen av kött och fläsk i Norrland med undantag av Gästrikland stöds indirekt genom att slaktdjursavgifterna för nötkreatur och svin är lägre där än i landet i övrigt. Sedan år 1960 utgår vidare särskilt statligt stöd till jordbruket i norra Sverige som ett komplement till det rationaliseringsstöd som kan erhållas i hela landet. Det ekonomiska stödet i samband med särskild rationalisering ges i första hand såsom kreditgaranti och bidrag enligt för landet i sin helhet gällande bestämmelser. Stödet kan dock i norra Sverige förstärkas genom högre bidrag till inre rationaliseringsåtgärd och till åtgärd för driftsrationalisering. Av övriga stödåtgärder för det norrländska jordbruket må här nämnas det fraktbidrag som sedan 1930-talet utgår till fodersändningar till vissa mera avlägset liggande delar av Norrland, där transportkostnaderna vid inköp av fodermedel är särskilt höga.

Med hänsyn till den relativt långa tid som förflutit sedan principerna för det nuvarande stödet till jordbruket i norra Sverige fastställdes tillkallades år 1969 en särskild utredning för att se över stödet. De i propositionen 1971:74 framlagda förslagen grundas i huvudsak på vad utredningen hösten 1970 förordat i betänkande (SOU 1970:72) med förslag till statligt stöd åt jordbruket i norra Sverige och innebär i korthet följande.

Det nuvarande prisstödet till mjölkproduktionen förstärks. Samtidigt utvidgas prisstödet till nya produkter. Förslaget innebär vidare att ytterligare åtgärder vidtas för att stödja tillkomsten av fullt rationella jordbruk. I avvaktan på resultatet av uppbyggnaden av sådana jordbruk bör i vissa fall även jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter kunna få rationaliseringsstöd. Kostnaderna för prisstödet beräknas för nästa budgetår uppgå till ca 60 milj. kr., vilket innebär en ökning av stödet med omkring 29 milj. kr. I enlighet med förslag av statens jordbruksnämnd föreslås vidare att jordbruket erhåller 27 milj. kr. som ersättning för förluster till följd av prisstoppen under tiden t. o. m. den 31 december 1970. Utskottet som i det följande i anslutning till väckta motionsyrkanden återkommer till vissa punkter i Kungl. Maj:ts förslag har inte något att erinra mot den precisering av målsättningen för stödet till det norrländska jordbruket som gjorts i propositionen eller mot de principiella överväganden i övrigt som ligger till grund för förslagen. Som anförs i propositionen bör sålunda stödet till jordbruket i norra Sverige syfta till att bryta den nedåtgående trenden i produktionsutvecklingen i ifrågavarande del av landet. Jordbruket bör bestå och intensifieras i de områden som har för landsdelen goda förutsättningar för jordbruk. Rationell

jordbruksproduktion bör i norra Sverige liksom i landet i övrigt ge sina utövare en standard som är likvärdig med andra yrkesutövares.

Utskottet övergår härefter till att närmare behandla de i propositionen framlagda förslagen om prisstöd, om stöd till rationalisering och beträffande vissa anslagsfrågor.

Prisstöd

Det utökade inkomstförbättrande stöd som föreslås i propositionen har formen av pristillägg på mjölk som levereras till mejeri och på kött av nötkreatur, får och svin, som godkänts vid besiktning enligt lagen (1959:99) om köttbesiktning m. m. Samtidigt föreslås att fraktbidrag till fodersändningar och differentiering av slaktdjursavgifter inte längre skall förekomma. Pristilläggen avses beträffande mjölk utgå inom fem stödområden i norra Sverige. För kött och fläsk föreslås fyra olika stödnivåer. Liksom f. n. gäller i fråga om det extra mjölkpristillägget minskas de föreslagna tilläggen stegvis från norr till söder.

Det i propositionen framförda förslaget till områdesindelning och stödnivåer ansluter sig till vad utredningen om stöd åt jordbruket i norra Sverige förordat med den ändringen att för norra Norrlands inland förordats ett 3 öre högre pristillägg på mjölk än vad utredningen föreslagit. Vidare bör enligt departementschefen de jordbrukare som f. n. får extra mjölkpristillägg men som inte innefattas i utredningens förslag tills vidare kunna få pristillägg på mjölk.

Som framgår av den föregående redogörelsen har i ett antal motioner framförts önskemål om justeringar av områdesindelning och stödnivåer. Ifrågavarande önskemål överensstämmer i allt väsentligt med synpunkter som från skilda håll framförts vid remissbehandlingen av utredningens betänkande. För egen del finner departementschefen utredningens förslag väl avvägt och anser att tillräckligt underlag som regel saknas för att, utöver vad som framgår av det föregående, nu ta ställning till remissinstansernas önskemål i förevarande avseenden. Enligt departementschefens mening bör frågan om justeringar av prisstödet tas upp vid en översyn av stödet som i enlighet med utredningens förslag bör ske vart tredje år. Utskottet delar i princip departementschefens uppfattning härvidlag. Detta innebär bl. a. att utskottet inte funnit sig böra tillstyrka de i motionerna 1971:1313, 1375, 1378, 1379 och 1380 framförda ändringsyrkandena beträffande områdesindelning och stödnivåer. Det sagda gäller även i motionen 1971:1376 framfört förslag om uppräknig av pristillägget för mjölk i vissa områden liksom förslaget i motionen 1971:1381 att bibehålla nuvarande fraktbidrag till vissa fodersändningar.

Utredningen har framhållit att det är svårt att bedöma var gränslinjen mellan två stödområden bör dras. Det bör enligt utredningens mening ankomma på vederbörande myndighet att besluta om detaljerna i fråga om gränsdragningen. Utskottet kan ansluta sig till dessa uttalanden. På en punkt har emellertid utskottet för sin del funnit anledning att redan på detta stadium ifrågasätta en mindre ändring av villkoren för nu föreslaget

prisstöd. Det gäller mjölkpristillägget i Gävleborgs län, där utskottet funnit skäl tala för att gränsdragningen mellan stödområdena II, III och IV fastställs i enlighet med de i motionerna 1971:1315 och 1376 framlagda förslagen såvitt de avser viss ändrad inplacering av Ockelbo kommun samt de områden som tidigare utgjorde Järvsö och Iggesund kommuner.

Som anförs i propositionen bör närmare bestämmelser angående pristillägg på kött och fläsk m. m. kunna meddelas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Motionen 1971:1377 innefattar bl. a. ett yrkande om skyndsamt utredning om ett system för pristöd till smågrisproduktionen i norra Sverige. Som redovisas i propositionen har lantbruksstyrelsen i remissyttrande över utredningen om stöd åt jordbruket i norra Sverige varit inne på samma linje. Styrelsen ansåg sålunda att det kunde anföras skäl för att systemet med pristillägg utsträcktes till att avse fler produkter i syfte att göra stödet mera produktneutralt. Frågan om stöd bl. a. till smågrisproduktion och livdjursuppfödning borde enligt styrelsen ägnas särskild uppmärksamhet vid den fortlöpande översynen av pristödet. Denna tanke har också accepterats av departementschefen så till vida att han, som tidigare nämnts, förordat att frågan om justeringen av pristödet, även innefattande eventuell utvidgning av stödet till ytterligare produkter, tas upp i den översyn som förutsätts ske vart tredje år. Utskottet har som anförts i det föregående härvidlag anslutit sig till departementschefens uppfattning. Under angivna förhållanden synes syftet med nu ifrågavarande motionsyrkande komma att tillgodoses utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Av utskottets i det föregående redovisade ställningstagande till de olika förslag som motionsvis framlagts beträffande ändringar i fråga om villkoren för pristödet till jordbruket i norra Sverige följer även att utskottet ej ansluter sig till den i motionerna 1971:1377 och 1380 framförda tanken på en komplettering av bestämmelserna för pristilläggen av innebörd att stödet skulle bli inflationsskyddat, analogt med vad som f. n. gäller beträffande regleringen av priserna på jordbrukets produkter i övrigt. Utskottet vill framhålla att ifrågavarande allmänna inflationsskydd även kommer jordbrukarna i norra Sverige till del. Nu gällande regler beträffande det särskilda stödet till det norrländska jordbruket innehåller inte någon särskild indexklausul. Någon ändring härutinnan har som framgår av propositionen inte påyrkats av i ärendet hörda remissinstanser, sålunda ej heller av representanterna för jordbrukets föreningsrörelse. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet de motionsyrkanden, varom nu är fråga.

Stöd till rationalisering

Som departementschefen anført medför i det föregående förordade åtgärder i fråga om ökat pristöd att lönsamheten vid rationella norrländska jordbruk blir jämförlig med lönsamheten vid mellansvenska jordbruk.

För att ytterligare underlätta rationaliseringsverksamheten bör som departementschefen föreslagit rationaliseringsstödet förstärkas i syfte att bättre anpassa det till de speciella förhållanden som gäller i norra Sverige. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag att förlängning av amorterings-tiden för driftslån till högst 20 år får medges i fall då likviditetssvårigheter föreligger vid SR-jordbruk. Likaså kan utskottet tillstyrka i propositionen framlagt förslag att genom ökad tillämpning av dispensbestämmelserna i 20 § rationaliseringskungörelsen vidga möjligheterna att ge statsbidrag till inre rationalisering av jordbruk i norra Sverige.

Utredningen har erinrat om att vissa möjligheter finns att i norra Sverige bedriva specialiserad växtodling, som exempelvis omfattar potatis, morötter, matkålrötter, rödbetor, vinbär och jordgubbar. Utredningen anser det önskvärt att rationaliseringsorganen framför allt i de nordligaste länen får bättre möjligheter att medverka till uppbyggnaden av företag för specialiserad växtodling. Vidare har utredningen föreslagit att tillämpningen av bestämmelserna i trädgårdsrationaliseringskungörelsen ändras så, att investeringsstöd till nyetablering av trädgårdsföretag i norra Sverige skall kunna lämnas i ökad utsträckning. Detta önskemål har som departementschefen anför tillgodosetts genom vissa förslag som lagts fram i årets statsverksproposition (bil. 11, s. 23). Vad gäller utredningens uttalande till förmån för ökat rationaliseringsstöd till uppbyggnad av företag för specialiserad växtodling i övrigt påtalas i motionen 1971:1314 att departementschefen inte gjort något preciserat uttalande i frågan. Enligt motionärerna är det angeläget att vid riksdagsbehandlingen av propositionen den distinktionen görs att även nu ifrågavarande företag må komma i åtnjutande av det föreslagna rationaliseringsstödet. Utskottet, som delar den av utredningen uttalade uppfattningen, kan för sin del inte finna att meningsskiljaktighet råder mellan departementschefen och utredningen i frågan. Med anledning härav anser utskottet motionen inte påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I avvaktan på resultatet av den fortsatta uppbyggnaden av fullt rationella jordbruk bör enligt propositionen visst investeringsstöd kunna utgå till sådan brukningsenhet som inte inom överskådlig tid erfordras för rationaliseringsändamål och som utgör ett tillfredsställande försörjningsunderlag för nuvarande brukaren och hans familj.

Nuvarande bestämmelser om lånegarantier och statsbidrag för jordbrukets rationalisering avses med vissa i propositionen angivna jämkningar bära i tillämpliga delar gälla även för det begränsade investeringsstödet. Garanti för jordförvärvslån eller driftslån i samband med nyetablering bör enligt propositionen inte förekomma.

Utskottet finner i likhet med departementschefen motiverat att den föreslagna typen av rationaliseringsstöd till jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter försöksvis får prövas tills vidare.

Vad gäller de närmare villkoren för ifrågavarande rationaliseringsstöd vill utskottet erinra om att bidrag till åtgärd för inre rationalisering enligt 22 § rationaliseringskungörelsen f. n. ej utgår om bidragsbeloppet understiger 5 000 kr. eller, i fråga om åtgärd av särskild betydelse för att

åstadkomma en rationell brukningsenhet, 3 000 kr. Utskottet har tidigare denna session (JoU 1971:1, p. 5) förordat en generell sänkning av minimibeloppet för statsbidrag till åtgärd för inre rationalisering till 2 500 kr. Förslaget har bifallits av riksdagen. Enligt utskottets mening finns inte anledning att i nu förevarande sammanhang påyrka någon ytterligare reduktion av minimibeloppet för ifrågavarande bidrag. Vad härutinnan yrkats i motionen 1971:1381 bör därför enligt utskottets mening inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Det begränsade investeringsstödet bör som föreslås i propositionen utgå endast under förutsättning att inkomsten huvudsakligen kommer från jord- eller skogsbruket på den aktuella brukningsenheten och utgör ett tillfredsställande försörjningsunderlag för nuvarande brukaren och hans familj. Vid bedömningen bör också hänsyn kunna tas till andra bestående förtjänstmöjligheter på orten av exempelvis skogsbruk, turism och fiske. I motionerna 1971:1377, 1380 och 1381 framlagda förslag att utöka kretsen av stödberättigade företag till att omfatta även deltidjordbruk eller att medge investeringsstöd också i samband med nyetablering m. m. kan enligt utskottets mening inte anses stå i överensstämmelse med syftet med det föreslagna investeringsstödet. Motionsyrkandena avstyrks därför.

I motionen 1971:1377 hemställs om ett särskilt uttalande från riksdagens sida att lantbruksnämnderna i norra Sverige bör ha en vidsträckt handlingsfrihet att vid handläggningen i de enskilda fallen av frågor om rationaliseringsstöd. Enligt utskottets uppfattning bör dock förordade riktlinjer ge tillräckligt underlag för att lantbruksorganens handläggning av hithörande frågor skall kunna ske med betryggande effektivitet. Något särskilt uttalande finner utskottet inte erforderligt och föreslår därför att motionen i förevarande del lämnas utan ytterligare åtgärd.

I nysnämnda motion har framförts yrkande om att tillämpningsföreskrifterna beträffande det begränsade investeringsstödet ges en sådan utformning att lantbruksnämnden skall överväga rationaliseringsfallen tillsammans med länsarbetsnämnden men ensam svara för den slutliga och avgörande bedömningen. Enligt utskottets mening bör självfallet, såsom förutsatts såväl i propositionen som i förevarande motion, länsarbetsnämnden yttra sig om sökanden och dennes alternativa utkomstmöjligheter. Då det enligt utskottet framstår lika klart att det slutliga avgörandet i hithörande frågor faller på lantbruksnämnden synes något särskilt uttalande av riksdagen inte påkallat i denna fråga.

Enligt motionen 1971:1377 bör ett beslut enligt bl. a. propositionen kunna leda till en väsentlig förbättring för jordbruket i norra Sverige men det kan inte betraktas som någon mera slutgiltig lösning. För att nämnda jordbruk på effektivast möjliga sätt skall kunna klara såväl de försörjnings- och beredskapspolitiska som de regional- och miljöpolitiska uppgifterna måste jordbrukspolitiken vara nära samordnad med andra verksamheter som har betydelse i sammanhanget. Enligt motionärerna bör denna samordningsfråga skyndsamt prövas. Det skulle härvid vara tänkbart att

anförtro uppdraget åt glesbygdsutredningen som skulle kunna överväga problemen i ett större sammanhang, avseende även andra delar av landet där liknande förhållanden råder.

I anledning av sistnämnda motionsyrkande vill utskottet nämna att utredningen om stöd åt jordbruket i norra Sverige enligt vad som framgår av betänkandet haft vissa överläggningar med glesbygdsutredningen i fråga om jordbruksföretag som inte bedöms såsom långsiktigt bestående och därvid bl. a. redovisat sina förslag om begränsat investeringsstöd. Vid dessa överläggningar har även diskuterats lämpligheten av eventuella ytterligare åtgärder för att övergångsvis underlätta fortsatt sysselsättning vid mindre jordbruk i norra Sveriges glesbygder. Dessa frågor torde sålunda komma att behandlas av glesbygdsutredningen i dess fortsatta arbete. Med hänsyn till vad nu anförs och med beaktande av glesbygdsutredningens uppdrag i övrigt finner utskottet sig kunna förutsätta att de i förevarande motion berörda samordningsaspekterna kommer att uppmärksammas utan att något särskilt initiativ behöver tas från riksdagens sida i nu ifrågakommande sammanhang.

Anslagsfrågor

Utskottet har inte något att erinra mot den i propositionen gjorda medelsberäkningen i fråga om anslaget Stöd till jordbruket i norra Sverige, m. m. för nästa budgetår. Vad gäller ett i motionen 1971:1381 framfört yrkande om anvisande av 200 000 kr. för försöksverksamhet med ökade statsbidrag till kurskostnader för enskilda jordbrukare vill utskottet erinra om att bidrag till driften av lantbrukets yrkesutbildning från och med nästa budgetår utgår från åttonde huvudtiteln under anslaget D 14, som i årets statsverksproposition upptagits med 23 723 000 kr. Förslaget, som tillstyrkts av utbildningsutskottet (UbU 1971:1, p. 13) har bifallits av riksdagen den 24 mars 1971. Under hänvisning härtill föreslår utskottet att nu föreliggande motionsyrkande om ytterligare medelsanvisning för ändamålet lämnas utan åtgärd.

Departementschefen anför att från nu förevarande anslag även bör bestridas utgifterna för avgångsvederlag till renägare som avecklar sin renskötsel i enlighet med vad som föreslagits i prop. 1971:51 med förslag till rennäringslag, m. m. Utskottet, som senare under denna session kommer att ta närmare ställning till nämnda proposition, vill redan nu förutskicka att utskottet inte har något att erinra mot vad departementschefen anfört beträffande utgifterna för avgångsvederlag till vissa renägare.

Vad gäller de avgångsvederlag som enligt 1967 års riksdagsbeslut kan utgå till vissa småbrukare föreslås i motionen 1971:982 att vid lantbruksnämndernas prövning för beviljande av dylikt vederlag förmögenhetsgränsen höjs till 75 000 kr. bl. a. med hänvisning till företagna höjningar av taxeringsvärdena på fastigheter. I anledning härav vill utskottet erinra om att gällande villkor att sökandes beskattningsbara förmögenhet inte får ha varit större än 50 000 kr. i princip tar sikte på förhållandena år 1966.

Ändrade förmögenhetsförhållanden därefter påverkar således inte nu ifrågavarande stödgivning. Någon särskild åtgärd i anledning av motionen 1971:982 är därför inte erforderlig.

I anledning av ett i motionen 1971:1377 framfört förslag att riksdagen bör medge att en fast tjänst för statskonsulent i norrländsk växtodling inrättas vid lantbruksförsöksanstalten vid Röbbäcksdalen vill utskottet erinra om att utredningen om stöd åt jordbruket i norra Sverige föreslagit att ett belopp av 5 milj. kr. utöver nu utgående medel under en femårsperiod skall ställas till förfogande för statens råd för skogs- och jordbruksforskning för målinriktade forsknings- och utvecklingsprojekt rörande ifrågavarande jordbruk. Som framgår av propositionen avser departementschefen att återkomma till denna fråga i samband med anmälan av frågan om reglering av priserna på jordbrukets produkter. Med hänsyn härtill och då utskottet jämväl beaktat att lantbrukshögskolan i samband med sina anslagsäskanden för nästa budgetår givit förhållandevis låg prioritet åt förslag om förstärkning av personalresurserna på förevarande område har utskottet inte ansett sig böra tillstyrka motionsyrkandet.

De uttalanden och förslag i propositionen, som inte närmare berörts i det föregående, föranleder inte någon erinran från utskottets sida. Under återopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1315 och 1376 och med avslag på motionerna 1971:1313, 1375, 1378, 1379, 1380 och 1381, de båda sistnämnda motionerna såvitt nu är i fråga, godkänner vad i det föregående förordats i fråga om pristillägg på mjölk, kött och fläsk till jordbruket i norra Sverige,

2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971:1377, såvitt avser yrkandena under II i motionens hemställan, och motionen 1971:1381, såvitt nu är i fråga, godkänner i det föregående förordade former för stöd till rationalisering av jordbruket i norra Sverige,

3. lämnar utan åtgärd motionerna

a. 1971:982,

b. 1971:1314,

c. 1971:1377,

d. 1971:1380,

e. 1971:1381, varav de tre sistnämnda såvitt de ej behandlats i det föregående,

4. godkänner vad i propositionen förordats angående ersättningen till jordbruket för förluster till följd av prisstoppet för tiden fram till utgången av år 1970,

5. till *Stöd till jordbruket i norra Sverige, m. m.* för budgetåret 1971/72 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 78 500 000 kr.

Stockholm den 4 maj 1971

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m), Magnusson i Grebbestad (s), Augustsson (s), Krönmark (m), fru Lindberg (s), herrar Larsson i Borrby (c), Takman (vpk), Berndtsson i Bokenäs (fp), fru Theorin (s) och herr Stjernström (c).

Reservation

av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m), Krönmark (m), Larsson i Borrby (c), Berndtsson i Bokenäs (fp) och Stjernström (c) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Av utskottets" och slutar med "är fråga" bort ha följande lydelse:

"I motionen 1971:1377 erinras om att hittillsvarande prisstöd till det norrländska jordbruket successivt förlorat i värde genom att det inte anpassats till penningvärdeförändringen. Motionärerna framhåller, att det är angeläget att en dylik utveckling förhindras för framtiden. Enligt motionärerna bör skyndsamt prövas möjligheten att i angivet syfte skapa ett inflationsskydd för det särskilda prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Motsvarande synpunkter framförs även i motionen 1971:1380. Utskottet har i det föregående i princip anslutit sig till departementschefens förslag att frågan om justeringar av prisstödet tas upp vid en översyn vart tredje år. Erfarenheterna av utvecklingen inte minst från senare år visar dock att även under en så förhållandevis begränsad tidrymd som tre år penningvärdet kan undergå ej obetydliga förändringar vilket i sin tur medför att det reella värdet av det nu föreslagna särskilda stödet till det norrländska jordbruket kan komma att minska betydligt under perioden. Enligt utskottets mening talar därför starka skäl för att reglerna för nu ifrågavarande prisstöd kompletteras med en regel av innebörd att justeringar av pristilläggen mot bakgrund av utvecklingen av den allmänna prisnivån bör ägä rum i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer som härvidlag gäller för pris- och avgiftsjusteringar inom ramen för den allmänna regleringen av priserna på jordbrukets produkter m. m. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utforma närmare bestämmelser i ämnet."

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Det begränsade" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

"Det begränsade investeringsstödet bör enligt propositionen utgå endast under förutsättning att inkomsten huvudsakligen kommer från jord- eller skogsbruket på den aktuella brukningsenheten och att brukaren och

hans familj kan erhålla en tillfredsställande försörjning. Vid bedömningen bör också hänsyn tas till andra bestående förtjänstmöjligheter på orten från exempelvis skogsbruk, turism och fiske. I motionerna 1971:1377, 1380 och 1381 framförs i anslutning härtill förslag av innebörd att kretsen stödberättigade jordbruksföretag utvidgas till att omfatta även deltidjordbruk och att begränsat investeringsstöd bör medges också i samband med nyetablering. Utskottet finner för sin del åtskilligt tala för ett tillstyrkande av dessa förslag. Syftet med det särskilda stödet till jordbruket i norra Sverige är ju bl. a. att bereda befolkningen i ifrågavarande delar av landet tillfredsställande försörjningsmöjligheter, så att de kan bo kvar och verka enligt såvitt möjligt likvärdiga betingelser som för befolkningen i övriga delar av landet. Givetvis underlättas detta om jordbrukets drift kan kombineras med annan sysselsättning. Även från landskapsvårdssynpunkt är det värdefullt att möjligheterna till deltidjordbruk får bestå. Vad gäller stöd till nyetablering vill utskottet erinra om att det ofta är genom sådan etablering som en långsiktig jordbruksproduktion grundläggs. Mot angivna bakgrund finner utskottet angeläget att reglerna beträffande det begränsade investeringsstödet ges en sådan utformning att stöd i förekommande fall kan utgå jämväl till deltidjordbruk och i samband med nyetablering. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört i anledning av nu förevarande motionsyrkanden."

dels utskottets hemställan under 1 och 2 bort ha följande lydelse:

"1 a. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1377 och 1380, båda motionerna såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande justeringar av pristillägg på mjölk, kött och fläsk med hänsyn till utvecklingen av den allmänna prisnivån,

b. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1315 och 1376 och med avslag på motionerna 1971:1313, 1375, 1378, 1379, 1380 och 1381, de båda sistnämnda motionerna såvitt nu är i fråga, godkänner vad i det föregående i övrigt förordats i fråga om pristillägg på mjölk, kött och fläsk till jordbruket i norra Sverige,

2 a. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1971:1377, 1380 och 1381, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande möjligheterna att ge begränsat investeringsstöd till deltidjordbruk och i samband med nyetablering,

b. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971:1377, såvitt avser yrkandet under II.a i motionens hemställan, och motionen 1971:1381, såvitt nu är i fråga, godkänner i det föregående i övrigt förordade former för stöd till rationalisering av jordbruket i norra Sverige."

Särskilt yttrande

av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Hedin (m), Krönmark (m), Larsson i Borrbby (c) och Berndtsson i Bokenäs (fp) som anför:

”I proposition 1971:74 angående stöd till det norrländska jordbruket föreslås bl. a. att pristillägg på fläsk bör utgå med 30 öre pr kg. i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län och med 20 öre pr kg. i Väster- norrlands län. Dessa tillägg utgör en välbehövlig stimulans för att genom fläskproduktion förstärka bärkraften på de många små brukningsenheter som dominerar Norrlands jordbruk. Det torde också vara relativt lätt att kombinera denna form av djurhållning med annan sysselsättning utanför jordbruket. Visserligen minskas pristilläggets inkomstförstärkande effekt genom upphörandet av de differentierade slaktavgifterna, men det nya stödet torde dock betyda en välkommen och behövlig förstärkning åt jordbruket i de landsdelar det berör. Därför är det av vikt att detta stöd också förbehålles det egentliga jordbruket i Norrland vars bevarande är det viktigaste motivet för de särskilda insatser som föreslås i propositionen.

Emellertid föreligger fara för att personer utanför det egentliga jordbruket, kanske från andra områden av landet än Norrland söker starta s. k. ”fläskfabriker” inom de områden där det särskilda stödet åt fläskproduktionen skall utgå. Det torde knappast ha varit avsikten vare sig för den utredning som utformat förslagen eller för vederbörande departementschef att stödet skulle inkasseras av en produktionsform som inte har något att skaffa med det egentliga jordbruket i Norrland utan endast söker efter de vinster som det extra pristillägget kan ge. Kontrollen över att inte djur från andra delar av landet tillförs områden för pristillägg blir också svårare att utöva om dylika leverantörer blir likställda med de på orten fast etablerade jordbrukarna. Den fabriksmässiga animalieproduktionen utgör dels ett besvärligt moment ifråga om miljöförhållandena och är dessutom med sin ojämna produktion i hög grad orsak till att kraftigare prissvängningar uppstår vid fläskproduktionen än vad som är fallet vid den mera kontinuerliga produktionen vid de egentliga jordbruken. Den fyller heller inte samma stabila funktion i försörjningsberedskapen som de egentliga jordbruken gör. Eftersom de nu föreslagna extra stödsinsatserna tillkommit för att i enlighet med 1967 års jordbruksbeslut söka bevara en betydande jordbruksproduktion i norra Sverige bör givetvis också stödet utgå så att det blir det i denna del av landet befintliga egentliga jordbruket och den där bofasta jordbruksbefolkningen som blir delaktiga av stödet. Då motsvarar det såväl behovet av en fast förankrad livsmedelsproduktion i Norrland som också en säkrare beredskapsproduktion.

Det synes därför vara nödvändigt att vederbörande myndigheter och organisationer som har till uppgift att omhänderha olika jordbruksintressen ser till att det extra pristöd som beslutas icke får oönskade konsekvenser.”

